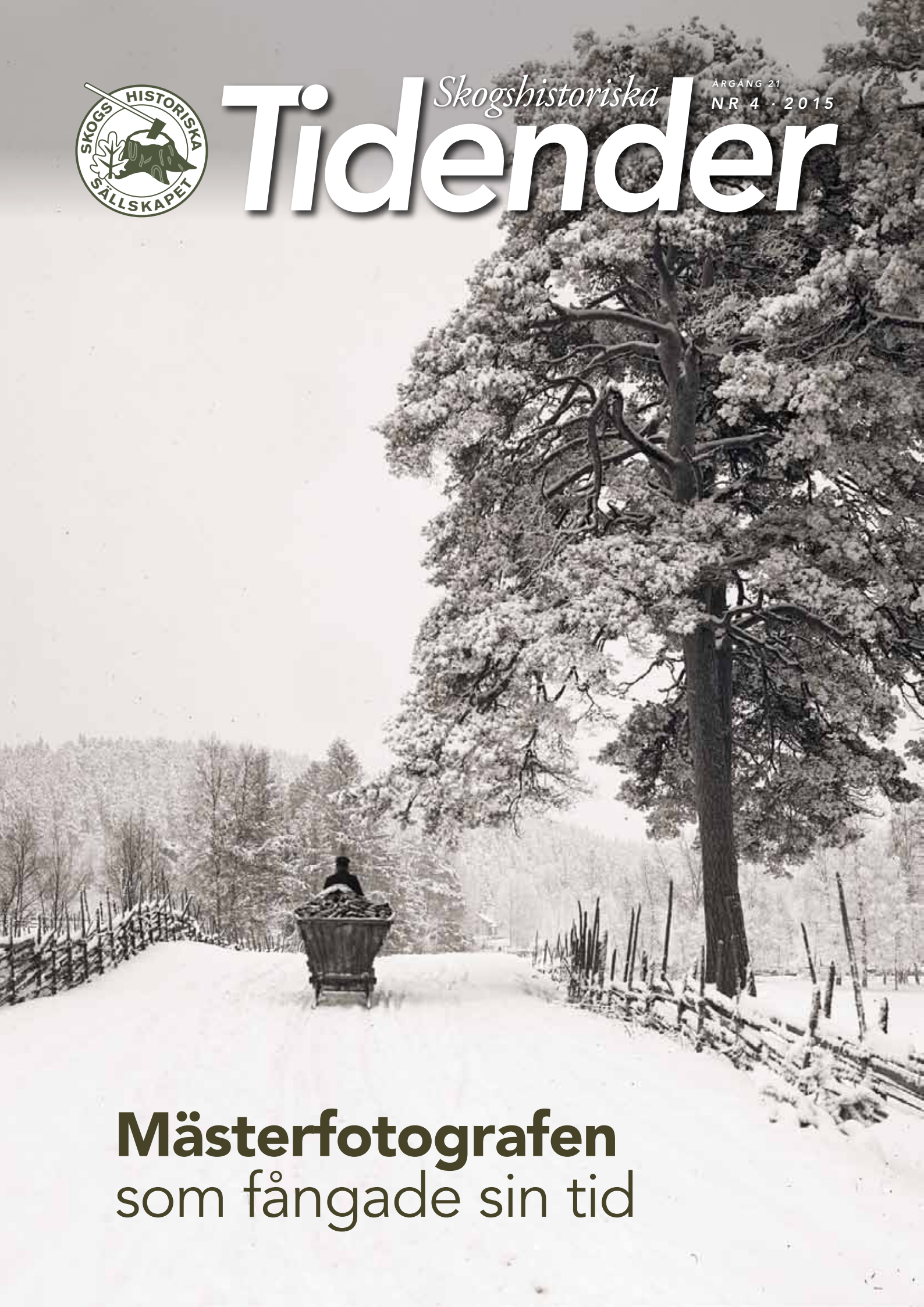

ARGÅNG 21
NR 4 · 2015

Skogshistoriska **Tidender**

Mästerfotografen
som fångade sin tid

Hans-Jöran Hildingsson
Ordförande i Skogshistoriska Sällskapet

Skogshistoria för framtiden

UNDER LEDNING AV LANDSBYGDSMINISTER Sven-Erik Bucht pågår sedan i september arbetet med ett nationellt skogsprogram. Regeringens avsikt är att under 2017 kunna presentera ett färdigt program. Man betonar att arbetet handlar om delaktighet och ansvar för att utveckla skogens hela värdekedja. Vi har från Skogshistoriska Sällskapet levererat en inlagga till de programansvariga med några budskap som vi anser väsentliga:

- **SKOGSHISTORIA ÄR ETT ETABLERAT ÄMNE** vid skogsfakulteten på Sveriges lantbruksuniversitet. Universitetet uppbar en professur i skogshistoria. Dock är det oroande att ämnet skogshistoria inte är obligatoriskt för studenterna.
- **DET SAKNAS ETT NATIONELLT** skogshistoriskt nav i Sverige. I Skogshistoriska Sällskapet får vi inte sällan frågor kring det skogliga kulturarvet, där privatpersoner och organisationer vill överlämna arkivalier, föremål och fotografier. Men vi saknar såväl resurser som kompetens för att ta ett sådant ansvar. Det finns ett stort behov av skogliga museer som kan ta ansvar för det skogliga kulturarvet till nytta för både dagens och morgondagens generationer. Förtroendet med skogens historiska värden underlättar den framtida kompetensförsörjningen till näringar baserade på skog. Det skogshistoriska godset ger näring åt en levande landsbygd.
- **ÄLDRE TIDERS BRUKANDE** har påverkat dagens skogsekosystem. Därför är den skogshistoriska kunskapen värde full för att kunna fatta välgrundade beslut inför framtiden. Kunskap om historien i skogen kan bidra till att minska de motsättningar som i mer än ett halvt sekel präglat relationerna mellan brukande- och bevarandebidrag. Även av det skälet är det viktigt att sprida kunskap och upplevelser som utgår från det skogliga kulturarvet.
- **Skogens historia är nära sammanflätad** med Sveriges historia och måste beredas större plats i skolan. Intresset stimuleras bäst i tidiga åldrar, särskilt idag när såväl urbaniseringen som invandringen ökar. Också för att kunna utveckla turismen i Skogslandet Sverige är det viktigt att ta vara på skogarnas historia. Skogsmuseer bidrar till turismens tillväxt.

VI HAR OCKSÅ UPPMANAT det Nationella skogsprogrammet att införliva ämnet skogshistoria i arbetets olika delar. Det vi gör idag och i framtiden och som påverkar skogen, har historiska kopplingar. I ett samhälle byggt på hållbarhet är det en framgångsfaktor att vårda och utveckla den kontinuiteten.

SLUTLIGEN: Med ett tack för alla trevliga och intressanta kontakter under året ber jag också att få tillönska *God Jul och Gott Nytt År!*

Skogshistoriska Sällskapet

- Tar vara på kunskaper om skogens historia som finns hos skogsägare och de som har – eller har haft – sin verksamhet i skogen.
- Visar på skogens betydelse i historien och hur man kan dra lärdom av tidigare erfarenheter.
- Lyfter fram de kulturhistoriska värdena i skogen och arbetar för att lämningar från tidigare brukande bevaras och sköts.
- Bidrar till att föra in skogshistoriska aspekter i beslut som berör dagens skogar och skogspolitik.
- Stimulerar skogshistorisk forskning.

Välkommen som medlem!

Som medlem får du tidningen Skogshistoriska Tidender fyra gånger per år samt Årsskriften som kommer ut kring nyår. Du är också välkommen att delta i de exkursioner som varje år arrangeras på skogshistoriskt intressanta platser i landet. Årsavgift 300:-. (Studierande 100:- och familjer 400:-)

Anmäl dig via hemsidan. Eller kontakta Skogshistoriska Sällskapets kassör Bengt Stenerås på telefon 0511-167 88, 0703-91 67 88 alternativt e-post: bengt.steneras@swipnet.se. Du kan också betala årsavgiften direkt på pg 480 61 67-5. Ange namn, adress och "Ny medlem". www.skogshistoria.se

Styrelse

Hans-Jöran Hildingsson, ordförande

031-335 66 31, 0706-83 61 19

hans-joran.hildingsson@skogssallsskapet.se

Erik Valinger, vice ordförande

090-786 83 35, 0730-66 99 83, erik.valinger@slu.se

Christer Sundquist, sekreterare

0240-127 56, 0706-35 00 63, christer.sundquist@telia.com

Bengt Stenerås, kassör, Tullportagatan 9, 532 30 Skara,

0511-167 88, 0703-91 67 88, bengt.steneras@swipnet.se

Lars Klingström, redaktör

070-523 51 70, lars@klingstrom.net

Irène Gustafson

0950-177 42, 070-603 80 39, irene.gustafson@lycksele.se

Jan Sandström

08-656 23 08, 070-603 98 11, jan.g.sandstrom@telia.com

Regionala kontaktpersoner

Eje Andersson	Luleå	0706-88 10 01	eje.andersson47@gmail.com
Gunnar Andersson	Umeå	0705-94 42 61	ann-britt.andersson@mariehem.net
Björn Andrén	Örnsköldsvik	0706-02 77 11	bjorn.andren@telia.com
Ulf Viklund	Holmsund	0705-43 55 34	ulf.vi@telia.com
Per Persson	Bergeforsen	0703-11 83 05	alaper@telia.com
Göran Junevik	Alfta	0706-34 78 08	goran.junevik@helsingenet.com
Rune Dehlén	Orsa	0730-77 00 23	rune.dehlen@telia.com
Lars-Olof Österström	Mora	0706-34 34 63	lars-olof@finngarden.se
Bo-Göte Jordansson	Karlstad	0706-49 60 43	bo-gote.jordansson@telia.com
Roland Hörnfeldt	Uppsala	0702-18 40 03	roland.hornfeldt@slu.se
Gustav Fredriksson	Bräkne-Hoby	0705-18 67 24	gustavfredriksson@telia.com
Anders Söderlund	Ljungskile	0703-14 16 44	anfasterodgard@telia.com
Dag Kihlblom	Mjölby	0706-23 41 81	dag.kihlblom@gmail.com
Carl-Gustaf Liderfelt	Eksjö	0702-93 03 76	cg.liderfelt@gmail.com

Skogshistoriska Tidender

Medlemstidning för Skogshistoriska Sällskapet. Utkommer med 4 nummer per år. ISSN 1401-9481

Redaktion: Lars Klingström och Hans-Jöran Hildingsson.

Omslagsbilden: Gråvinter i Ingatorp i början av 1900-talet.

De enda ljud som hörs är fraset från släden och kanske hästens bjällra. **Foto:** August Christian Hultgren.

Kontaktadresser: Se ovan

Upplaga: 1 300

Layout/original:

Energi Reklambyrå AB

Tryck: DanagårdLiTHO

Noterat

Skogsentreprenörerna fyller 40

Det är inte bara Skogshistoriska Sällskapet som jubilerar i år, också **SMF Skogsentreprenörerna** har jubileum och firar att det gått jämna fyrtio år sedan starten.

SMF är en samlande kraft för de skogsentreprenörer som utför en betydande del av det praktiska arbetet i svenska skogar.

Nuvarande ordföranden Bernt Hermanson konstaterar i förordet till den trevliga skrift som getts ut med anledning av jubileet, att de fyrtio åren varit händelserika.

– Under de här åren har mekaniseringen i skogen blivit så gott som fullständig. När vi drog igång gjordes kontrakten upp muntligt, numera handlar det om genomarbetade skriftliga kontrakt och *Allmänna Bestämmelser*.

Han konstaterar också att digitaliseringen under senare år varit en nästan lika stor revolution som mekaniseringen en gång var.

– Idag handlar det bland annat om laserskanning och digitala kartor där de för ögat osynliga "vattendragen" i skogen syns.

SMF har nu också en strategi som tar fasta på dess medlemmars roll som ett nav i det svenska skogsbrukets förädlingsystem.

– Under de här fyrtio åren har vi gått från att vara en nyfödd organisation som på lite darriga ben tog oss an uppgiften att samla entreprenörerna till att bli en stabil kår av kvalificerade företagare.

Klotet har blivit grönnare ...

Satellitmätningar visar att jordklotet har blivit lummigare de senaste 30 åren. Det varmare klimatet är en av de största orsakerna. Men också politiska förändringar har bidragit. Till exempel har olönsamma jordbruksmarker vuxit igen efter Sovjetstatens fall samt i Kina. Samtidigt växer det bättre på grund av den högre halten koldioxid och genom längre växtsäsong.

Källa: Vetenskapsradion

... och produkterna hänger med

Råvaror och restprodukter från skogen väntas få stor betydelse för framtidens klimatsmarta produktion. Grön kolfiber, bioplaster, syntetisk bensin och "pratande" förpackningar är bara några av de nya och "gröna produkter" som väntar i kulisserna. Vid *International Wood Biorefining Week* i Stockholm den 24–26 maj nästa år kommer skogens framtida möjligheter att manifesteras.

Ett liv i skogen

Rune Gärdh, Värmskog, har skrivit en omfattande berättelse om sitt yrkesliv och som rymmer en stor portion skogshistoria. Rune, som idag har hunnit bli 80, blev redan som barn inspirerad att söka sig till skogen.

– Det var samma år som jag fyllde nio. En skogvaktare var på besök hos oss för att stämpla vinterns avverkning. På kvällen när han kom hem från arbetet i skogen ställde han ifrån sig sin rygsäck med yxor, klavar och annan utrustning. Det var en mesrygsäck, en sådan hade jag aldrig sett. Skogvaktaren såg mitt intresse och erbjöd mig att prova den. Det avgjorde mitt yrkesval. Skogvaktare skulle jag bli för en sådan rygsäck ville jag ha.

Och så blev det. Han gick skogsmästarskolan och hamnade så småningom som forskare på Skogsarbeten. De sista tio åren före pensionen arbetade han på LRF Skogsägarna i Stockholm med information och utbildning.

– Jag har i första hand skrivit det här för mina barn och barnbarn, säger han. Men jag blir ju väldigt glad om den här dokumentationen av mitt yrkesliv kan tas om hand och bevaras för eftervärlden. För den som i framtiden forskar om skog och skogsbruk kan den kanske vara värdefull.

Runes skrift, som består av 220 tätskrivna sidor, är oerhört detaljrik och en naturlig fråga till honom är om han fört dagbok, så exakt och tydligt allt är skrivet.

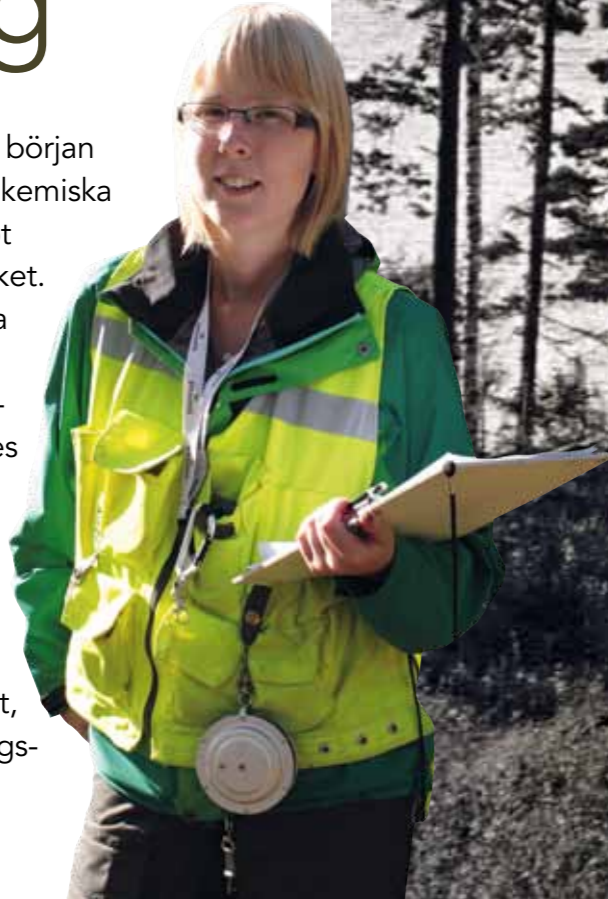
– Nej, säger han, men jag har en del sparad dokumentation från Skogsarbeten som är en del av underlaget till den.

Rune har lämnat över ett exemplar av skriften till Skogshistoriska Sällskapet som i sin tur ger den vidare till Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, där den kommer att vara i tryggt förvar och tillgänglig både för dagens och morgondagens forskare.

Sandra Laestander, nybliven jägmästare:

Tydliga spår av hormoslyreperioden än idag

Från tidigt 1950-tal till början av 1980-talet användes kemiska bekämpningsmedel mot lövträd av storskogsbruket. Glesa och lågproduktiva skogar som blivit kvar efter 1800-talets dimensionshuggningar ersattes i snabb takt av ungskogar. I tidens anda tog man till kemiska medel för att bemästra problemen med lövsly. Idag har pendeln svängt, men spåren av kemiskogsbruket är fortfarande tydliga.

På lägsta höjd sveper helikoptern fram över hygget och lämnar ett moln av hormoslyr efter sig. Foto: Leif Öster

TEXT LARS KLINGSTRÖM

NYUTEXAMINERADE jägmästaren **Sandra Laestander** har i sitt examensarbete studerat de flygbesprutningar med kemiska bekämpningsmedel mot lövträd som inleddes på 1950-talet.

Hennes val av ämne hade med ett skogsbesök tio år tidigare att göra:

– **MIN MORFAR VILLE VISA MIG** och min syster något i skogen, berättar Sandra. Vi åkte iväg till ett område inte långt från där han bor, i södra delen av Arjeplogs kommun. Vi vandrade fram i skogen i sakta mak och tittade oss omkring, utan att vara helt säkra på vad det egentligen var han ville visa. Så plötsligt stannade han och frågade om vi lade märke till något särskilt med den skog vi hade framför oss, jämfört med den vi just gått igenom.

– Då såg vi det hur tydligt som helst! Framför oss fanns det i stort sett bara barrträd, möjligtvis skymtade en björkstam långt där borta, medan det i den skog vi just vandrat fram i förutom tall och gran även fanns tydliga inslag av björk. Det var som att passera en gräns och när vi gått över gränsen försvann nästan alla lövträd.

– **MORFAR FÖRKLARADE ATT** den skog vi hade framför oss på 1960-talet hade besprutats med hormoslyr för att bekämpa lövvegetationen, medan den skog vi hade bakom oss inte hade besprutats.

– Jag blev förvånad och lite tagen över att något som hänt för så länge sedan fortfarande syntes i skogen.

Sandra berättar att den upplevelsen kom att påverka henne starkt.

Den kemiska bekämpningen av skadlig lövskog har öppnat helt nya vyer för skogsbruket

Tidskriften Maskinteknik i jord och skog, 1953.

– Den tydliga gränsen mellan den obesprutade och den besprutade skogsmarken väckte frågor. Varför bekämpade man lövträden? Varför hade det inte växt upp några nya lövträd där det besprutades? Hur stora ytor besprutade man egentligen?

DE HÄR FRÅGORNA BAR HON sedan med sig ända tills det började bli dags att avsluta utbildningen till jägmästare med ett examensarbete.

– Jag ville få svar på de här frågorna och bestämde mig för ta att dem som utgångspunkt för mitt exjobb.

Hon valde att göra det utifrån det som hände i hennes hemkommun under de trettio år som herbicider, allmänt kallade ”hormoslyr”, ingick i det svenska skogsbrukets arsenal.

– Det finns få studier om herbi-

cidernas långsiktiga effekter, och såvitt jag vet inga som är gjorda i Sverige, säger hon. Därför tyckte jag det var viktigt att studera frågan och öka kunskaperna om den en gång så omdebatterade frågan om flygbesprutning mot oönskade lövträd.

Sandra konstaterar utifrån sina fältstudier att användningen av herbicider gett långsiktiga effekter på skogsstrukturen. Andelen lövträd är 60 år efter besprutningen betydligt lägre i besprutade än i obesprutade referensområden. Herbiciderna har resulterat i ekologiska konsekvenser och syns tydligt i de norrländska skogarna än idag. ■

Sandra Laestanders studie

Syfte. Att undersöka hur användningen av herbicider mot lövvegetation genom flygbesprutning har påverkat skogen i Arjeplog.

Två fältinventeringar med ett besprutad och ett obesprutad område i varje.

Analys av historiskt källmaterial och intervjuer. Den visade att på Domänverkets mark inom Arjeplogs revir flygbesprutades totalt 23 000 hektar skogsmark under perioden 1953 till 1978, med ett uppehåll under perioden 1971 till 1977. Det var främst hyggesmark med riklig förekomst av yngre lövträd som flygbesprutades.

Resultat

Det finns en betydligt lägre andel lövträd i de besprutade områdena jämfört med respektive obesprutade referensområdena.

Lövträden i de besprutade områdena har lägre medelålder jämfört med de obesprutade områdena och det finns dessutom färre äldre lövträd i de besprutade områdena.

Det fanns mer björk (*Betula* spp.) i respektive fältstudieområde innan besprutningarna utfördes jämfört med idag.

Inom besprutade områden har en hög andel av björkarna en märklig stamform, som förmodligen har att göra med att de vuxit upp stamskott.

Den låga andelen björk i de besprutade områdena kan också med älgbetning att göra. Det är inte osannolikt att en förhållandevis större andel av björkarna där blivit älgföda jämfört med i obesprutade områden.

Skogsbrukets allmänt negativa inställning till lövträd under perioden 1950 till början av 1980-talet tillsammans med avsaknaden av skogsbränder har minskat andelen lövträd, och framförallt gamla och döda lövträd.

Tydliga spår av hormoslyrepoken än idag

Industrialismens genombrott i Europa vid mitten av 1800-talet blev en stark drivkraft till exploateringen av norra Sveriges skogar. Avverkningarna skedde genom dimensionshuggningar där enbart de grövsta och mest värdefulla träden avverkades. Kvar blev glesa skogar som lämnades utan att i någon mån sörja för att det skulle komma nya träd i de avverkades ställe.

TEXT LARS KLINGSTRÖM

» **TROTS ATT DET INTE** saknades kritiska röster mot det här exploaterande sättet att avverka skog, fortsatte dimensionshuggningarna att dominera ända till 1800-talets slut.

I början av 1900-talet skedde en övergång till trakthyggesbruk på flera platser i norra Sverige. Fortfarande var dock dimensionshuggning och bländningsbruk de dominerande metoderna och skulle så vara ända in på 1940-talet. Det resulterade i att tillväxten i skogarna blev lidande. Man började befara att den viktiga skogsindustrin i framtiden inte skulle få tillräckligt med råvara.

STATENS ORO FÖR TILLSTÅNDET i de svenska skogarna resulterade 1948 i en ny skogsvårdslag. I denna infördes två grundregler: Principen om lönsamhet och principen om jämn och uthållig avkastning.

Domänverkets chef, Fredrik Ebeling, beskrev 1950 tillståndet i de statligt ägda skogarna som: "jättelika arealer förvildade hyggen med lövsly och skräpskogsgroper, söndertrasade och glesa restskogar". Han formulerade riktlinjerna för det restaureringsarbete som då inleddes, i ett 20-årigt program. Det viktigaste var att de glesa restskogarna skulle avvecklas och sättas i produktivt skick samt att återbeskogning av nytillkommen kalmare skulle ske så snabbt som möjligt.

TRAKTHYGESBRUKET FICK STORT genomslag och många skogar började omvandlas från utglesade naturskogar med höga naturvärden till likåldriga och skötta produktionsskogar. Samtidigt var det en stark strävan att begränsa andelen lövträd, som vid den tiden inte efterfrågades av vare sig massabruk eller sågverk. Under andra världskriget hade det producerats stora mängder lövvirke på grund av behovet av brännved och gengasved. Det var efter krigets slut, som attityderna förändrades och lövträden började

betraktas som hot mot barrträden. Nu talades det istället om ett "lövproblem" inom skogsbruket. Lövträden ansågs konkurrera med de värdefulla barrträden om både näring och livsutrymme.

Det dröjde sedan inte länge förrän skogsbruket fick tillgång till en möjlig lösning på detta "lövproblem" i form av fenoxisyror. Dessa fick stort genomslag inom skogsbruket och flera olika metoder utvecklades för att sprida dem. De första åren utfördes besprutningarna från marken men redan år 1951 skedde den första flygbesprutningen.

SPRIDNINGEN AV FENOXISYROR fortlöpte under både 1950- och 1960-talen utan att uppmärksammas i någon högre utsträckning. Men i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet började dock skogsbrukets användning av dem ifrågasättas. Allmänheten och massmedia misstänkte att det fanns ett samband mellan besprutningar och dödsfall och sjukdomar hos människor och djur.

Debatten ledde till granskningar och utredningar av olika expertgrupper om herbicidernas farlighet. Följden av dessa blev perioder med tillfälliga förbud för användningen av fenoxisyror inom skogsbruket under 1970- och 1980-talen. År 1984 stiftades slutligen en lag som fastställde ett generellt förbud för spridning av kemiska medel över skogsmark.

IDAG HAR INSTÄLLNINGEN TILL LÖVTRÄD svängt och de är istället högt värderade av skogsindustrierna som behöver lövmassaved till många produkter. Inte minst är de önskvärda på grund av sin betydelse för den biologiska mångfalden. De anses också ha bättre möjligheter än barrträd att stå emot det varmare klimatet. ■

Läs mer. Sandra Laestanders intressanta och mycket välskrivna studie finns på nätet: <http://stud.epsilon.slu.se/7946> (Klicka på pdf-symbolen över sammanfattningen)

Debatten

KRITIKEN MOT, OCH DEBATTEN OM, de kemiska lövbekämpningsmedlen var som mest intensiv under senare delen av 1970-talet. Människor upprördes sedan riksdagen 1975 beslutade att åter tillåta flygbesprutning efter att ha varit förbjuden i fyra år. Man oroades över att de luftspridda medlen ju hamnar på alla växter och djur i de behandlade områdena och att detta innebar risker för bärplockare och jägare.

HÄLSOVÅRDSNÄMNDERNA i bland annat Årjäng och Filipstad beslutade att förbjuda spridning av fenoxisyror i skog och mark inom kommungränserna. Det ledde till en konflikt med Produktkontrollnämnden och Naturvårdsverket som ansåg att en hälsovårdsnämnd inte kan förbjuda användningen av ett registrerat bekämpningsmedel.

Skogsindustrierna, Domänverket och Skogsägarnas Riksförbund argumenterade i en skrift för fortsatt användning av fenoxisyror, men bara i de områden där behovet var som störst. Man var också beredd av avstå där det var särskilt känsligt ur fritids- och rekreationssynpunkt. Målet var att undvika konflikter.

Sedan lagen om förbud mot spridning av kemiska medel över skogsmark införts 1984 avstannade debatten helt.

"Hormoslyr" Fakta

Herbiciderna bestod av de klorerade fenoxisyrorerna 2,4-D, diklorfenoxiättiksyra, och 2,4,5-T, triklorfenoxiättiksyra. Det rörde sig om totalt elva preparat, varav ett hade produktnamnet *Hormoslyr 64*, vilket var det namn som fenoxisyrorerna blev mest kända under.

Preparaten liknar till sin kemiska sammansättning ett naturligt tillväxthormon hos växter. I låga koncentrationer stimulerar det tillväxten men i högre, kan det döda växternas blad och hämma knopp- och skottbildning.

Bäcknäset. I juli 1956 flygbesprutades här 282 hektar. Där fanns då lövsly och björkbuketter med en ungefärlig höjd av två meter samt ett skikt av tallöverståndare. Vid inventeringen 2014 var andelen lövträd i det besprutade området 6,5 procent och i det obesprutade kontrollområdet 11,5 procent.

Stor skillnad. En stor andel av björkarna i de besprutade områdena har förmodligen uppkommit efter stubbskott och har ett krypande växtsätt. I de obesprutade områdena saknas sådana och björkarna har där helt normala stammar.

De diskuterade Gösta Edströms gärning i Södra: Från vänster Christer Segerstéen f d ordförande, Hans-Jöran Hildingsson, Skogshistoriska Sällskapet, Ingvar Karlsson, f d medlemschef, Lars-Eric Åström, f d ordförande samt nuvarande VD respektive ordförande Lars Idermark och Lena Ek.

Gösta Edström – skogshövding i söder

Gösta Edström organiserade skogsägarna i södra Sverige. Om denne föreningsledare och industribyggare arrangerade Skogshistoriska Sällskapet tillsammans med Södra ett välbesökt seminarium i Växjö den 5 oktober.

AV JAN SANDSTRÖM FOTO FRIDA NIELSEN

» **GÄRNINGEN I SKOGSÄGARNAS** tjänst startade i Kronobergs läns Skogsägareförening i slutet av 1920-talet. Han tog tidigt sikte på ökad samverkan mellan bönderna genom föreningsfusioner. Södra Skogsägarna bildades 1964 och den nya stora föreningen satsade på samverkan över ägogränserna inom så kallade skogsbruksområden. Gösta Edström ägnade också de näringspolitiska frågorna stor uppmärksamhet. Föreningen fick bli bottenplattan för att kunna påverka lagar och regler i skogsbruket. Framgångsrikt näringspolitiskt arbete var också ett konkurrensmedel.

MEN GÖSTA EDSTRÖM KOMMER NOG i första hand att minnas som en industribyggare. Skogsägarna – föreningens medlemmar – skulle ha del av förädlingsvinsten i industrin. Tidigare än de flesta insåg han vilken stor outnyttjad resurs det fanns i Götalands skogar. Han förekom storkapitalet och investerade stort i nya "industripaket". När Gösta Edström avgick som ordförande i Södra 1973 hade föreningen ett betydande industriinnehav med de tre mas-sabruken i Mönstreaås, Mörrum och Värö som

ess i leken, men det fanns också äldre omoderna anläggningar.

BLAND DET 60-TAL DELTAGARE SOM möttes på huvudkontoret i Växjö för att diskutera Gösta Edströms mannagärning fanns ett stort antal tidigare förtroendemän. Nuvarande ledningen för Södra fanns på plats. Dagens moderator var passande nog en före detta ordförande, Lars-Eric Åström. Mångårig medlemschefen Ingvar Karlsson glänste som en återblickens primus motor. På podiet fanns också förra styrelseleda-moten Carl-Gustav Liderfelt och författaren till detta referat, tidigare vid LRF Skogsägarna.

Förra regionchefen Lennart Rydberg drog slutsatsen att skogsvärdena i södra delen av landet med åren ökat betydligt mer inom de områden som har påverkats av Södras industri-satsningar. Han menade också att Edström tog mycket stora ekonomiska risker i sin offensiva industristrategi, men också att hans marknads-känsla och erkänt goda "näsa" för konjunktur-svängningar kan ha gett viss säkerhetsmarginal.

Idag framhävs innovatörernas stora betydelse i samhället för deras förmåga att utifrån nya

förutsättningar bidra till att utveckla när-ingslivet. Historiskt sett har skogsnäringens innovatörer haft avgörande betydelse för industrialiseringen av Sverige. Detta har mestadels associerats till skogsbolag i Svea-land och Norrland medan producentkoope-rationens innovatörer inte uppmärksammats i tillnärmelsevis samma utsträckning. Semi-nariet visade onekligen att den vitale koope-ratören Gösta Edström kan jämföras med de främsta innovatörerna på bolagsidan.

Förgrundsgestalter i svenskt skogsbruk ska inte glömmas. Gösta Edström var en sådan. Parollen "Utan kamp ingen seger" är för alltid förknippad med denne skogs-hövding i söder. Han såg vad som behövde göras och han fick skogsägarna med sig. ■

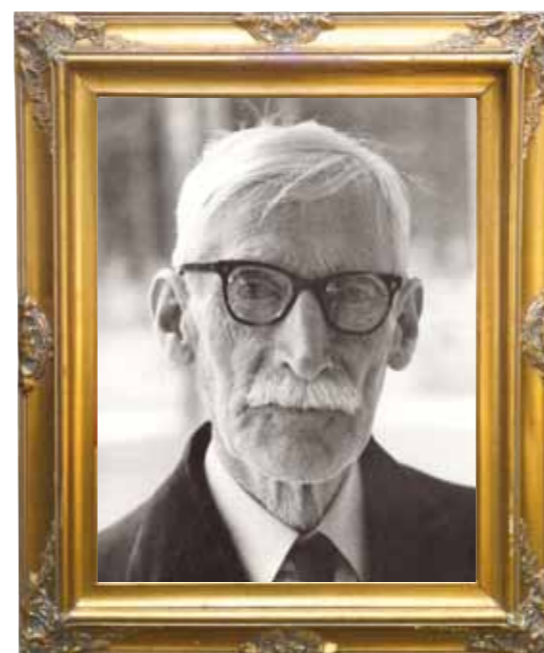
Läs mer. På Skogshistoriska Sällskapet hemsida finns en nedladdningsbar skrift om 20 sidor som i ord och med många bilder beskriver Gösta Edströms gärning i Södra Skogsägarna.
www.skogshistoria.se

Skördetid. Trots att det var slitigt hade skörden en tydlig prägel av fest. Här hjälps hela familjen åt att "klacka" rovarna – blasten huggs av med en lövhack. Stora Bona, 1920.

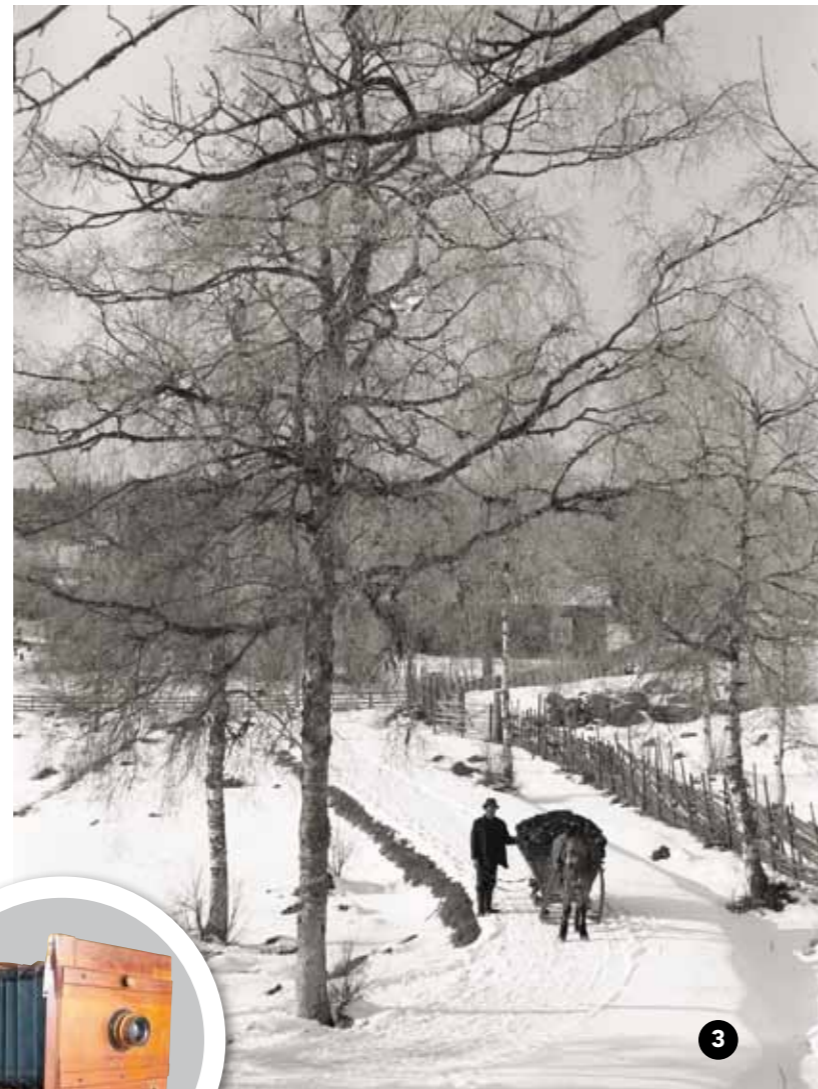
Mästerfotografen som fångade sin tid

AV JENNIE WIDBORG
BILDER ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

Med en tretton kilo tung kamera på ryggen vandrade August Christian Hultgren vid förra sekelskiftet omkring för att dokumentera vardagen i sin hembygd. I hans bilder ryms människor i arbete och vila, byggnader och bruksföremål. Motiv som föga intresserade samtiden men som idag utgör en sann kulturhistorisk skatt.

August Christian Hultgren 1959, två år före sin död.

Fler bilder:
bilder.ostergotlandskanslismuseum.se
(Dock inte i samma makalösa upplösning som de här)

» **AUGUST CHRISTIAN HULTGREN** föddes 1879 i Svinhults socken i Ydre härad, på gränsen mellan Östergötland och Småland. Han var yngst bland tio syskon med en far som var organist och skollärare. Hultgren levde i en tid då Sverige alltjämt var ett jordbruksland. Men samtidigt var förvandlingen till en modern industrination i full gång. Den ena tekniska uppfinningen efter den andra trängde in i människors vardag och revolutionerade det svenska samhället: järnvägen, bilen, telefonen, elektriciteten för att nämna några. På den karga och fattiga landsbygden, som i Ydre i södra Östergötland, lät dock den moderna tiden vänta på sig.

HÄR LEVDE GAMLA SEDVÄNJOR OCH BRUK ännu kvar långt in på 1900-talet. Folk såg därför med undran och kanske med ett visst överseende på den långa och gämlige mannen, som vandrade genom byarna med sin nymodiga kamera på ryggen. Fotograferingskonsten med sina stora glasplåtar och märkliga vätskor, tycktes för många som något konstigt och ibland rent av som svartkonst i bygder där folktron fortfarande var stark. Men trots att Hultgrens arbetsredskap var en teknisk modernitet, var det den gamla tidens vardagsliv som fascinerade och fångade hans intresse.

Han fotograferade torpare och fattighjon, slätter och plöjning, tjäderjakt och kräftfiske, mjölkfällor och loftbodur. Motiv som idag gör hans bilder unika. Medan man sedan länge samlade märkliga föremål i museer och privatsamlingar och gärna skildrade överheternas liv, var det få som ägnade "vanligt folk" någon uppmärksamhet. För Hultgren var dock ingen människa eller vardagshändelse för ringa att bevändas ett fotografi och i sina bilder har han fångat miljöer som idag är svåra, eller rent av omöjliga, att återskapa. Byggnader har rivits, seder och bruk har förändrats och människorna vilar på traktens kyrkogårdar.

HULTGREN STARTADE SIN fotografiska yrkesbana som 19-åring, då han emigrerade till Amerika och arbetade i sin brors fotofirma i Chicago. Där stannade han i nästan ett decennium innan han återvände till sina östgötska hemtrakter 1897. Väl hemma i Ydre påbörjade han sin omfattande dokumentation av bygden med dess människor, sysslor, byggnader och föremål. Kontrasten mellan den svenska landsbygdens oansenliga grå timmerstugor och den moderna stadsarkitekturen i Chicago måste ha varit enorm och säkerligen såg Hultgren sin hembygd med nya ögon. Kanske förutsåg han den utveckling som var i antågande och ville fånga

en bit av något som snart skulle tillhöra det förgångna. Tjusningen med Hultgrens bilder är emellertid inte bara deras innehåll. Hans fotografier vittnar även om ett konstnärligt sinne där komposition och grafiska effekter är resultatet av väl medvetna val. Han kunde vänta i timmar på det rätta ljuset och vandra miltals för att ta om en bild han inte var nöjd med.

1906 LÄMNADE HULTGREN ÅTERIGEN sitt Ydre för en anställning som föremålsfotograf vid Nordiska museets arkiv i Stockholm. Där stannade han i sex år innan han vände tillbaka till sin hembygd och träget fortsatte sitt arbete ända till sin bortgång 1961. När han dog hade han redan donerat merparten av sina glasplåtar och en del originalbilder till Östergötlands länsmuseum och tack vare modern teknik finns idag nära 2000 av Hultgrens bilder att beskåda på Internet. Många av dem finns också utställda på Hultgrensmuseet i Ydre.

Variationsrikedomen i Hultgrens bilder är stor och även om flertalet skildrar miljöer och människor från Ydretrakten, är de representativa för hela den mellansvenska landsbygden under tiden 1900-1950. Att bläddra genom August Christian Hultgrens fotografier är en fantastisk resa genom Sveriges historia, tillbaka till en sedan länge flydd tid. ■

- Fattigsverige.** Sådana här enkla boningar var inte ovanliga vid förra sekelskiftet. Norra Vi, 1903.
- Nödhjälpsarbetare.** Vägbygge mellan Svinhult och Bruzaholm. 1920-tal.
- Vår vinter i Ingatorp.** Hultgren har bett köraren att stanna till med sin kolyrss. Lagg märke till de välskötta gärdesgårdarna.
- Hultgrens kamera.** Den vägde 13 kilo och negativformatet var 18 x 24 cm.
- Mjölkskjuts.** Arrendator Ståhl i prästgården i Södra Vi har som vanligt spänt oxen för karran. 1900-talets början. Idhult. Tidigt 1900-tal.
- Hägning.** Gärdesgårdar av klyvna granslanor och enestolpar var det gängse sättet att skydda åkrarna från kreatursbetning. Svinhult.
- Mjölkfällan.** Sommartid mjölkades korna alltid utomhus. Idhult, tidigt 1900-tal.
- "Gå å akta".** I skymningen lade man märke till i vilket träd en tjäder slog för att senare kunna "gå å akta" på tjäderns nattplats och skjuta för bloss. 1923.

Skog och etymologi: HUR

MÖRKMÅRDEN BLEV MÖRKVEDEN

OCH OM SVENSKA SKOGARS NAMN

Kolmården, Ödmården, Tiveden och Holaveden – ålderdomligt klingande namn på svenska skogar. Alla är de släkt med den mest mytiska skogen av alla – *Mirkwood* – den mörka skogen, befolkad av alver, Kung Sauron och allehanda trolska och ibland farliga väsen.

AV LARS KLINGSTRÖM

» **NÄR DEN BRITTSKE FÖRFATTAREN** J.R.R. Tolkien skapade sin sagovärld sökte han sig långt ner i den europeiska historien. Där hittade han skogarna som en gång utgjorde gräns för de germanska folkens utbredning. Det var vilda skogar, svåra och farliga att ta sig igenom. Sådana fanns på flera ställen i Europa, bland annat i sydväst där det kuperade skogsområdet Schwarzwald – den svarta skogen – till och med fått behålla sitt urgamla namn.

MIRKWOOD, SOM TOLKIEN KALLAR SIN SKOG, är ett namn med stor släktskap med forn-nordiskans *Myrkvidher*. I den isländska Eddan och många andra sagor, förekommer det rikligt i formen *Myrkviðr*.

Efterleden *vidher* betyder ved på nusvenska. Det är ett mycket gammalt ord och fanns redan i de gotiska språken som *widu*. I nutida engelska har det utvecklats till *wood*. Förleden *Mirk-* är fornegelska och nära släkt med dagens mörk i svenskan.

Mirkwood spelar en viktig roll i böckerna

om Härskarringen. Inne i denna mörka skog utspelar sig många dramatiska äventyr. När Åke Ohlmarks gjorde den första översättningen i slutet av 1950-talet döpte han Mirkwood till Mörkmården. Det var en tydlig anspelning till den nutida Kolmården, ett namn som av många också anses betyda den mörka skogen. I den andra upplagan, gjord av Erik Andersson år 2005, heter den istället Mörkveden.

BÅDA NAMNEN ÄR INTRESSANTA och knyter an till äldre svenska benämningar på skogsområden: Efterleden *-veden* kommer från ordet *widher*, beskrivet ovan. Efterleden *-mården*, har sitt ursprung i det fornsvenska ordet *marðher*, som anses betyda stenig och blockrik mark. Förutom i Kolmården finns det också i Ödmården och Mälarmården.

Sedan Mörkmården i Erik Anderssons nya översättning bytt namn till Mörkveden utbröt en smärre debatt mellan de svenska Tolkien-kännarna. En del anser att en av Mörkmårdens största förtjänster är alliterationen, det

vill säga att dess båda delar börjar på bokstaven m. Man framhåller också den utan tvekan poetiska och mytiska klang det förmedlar. Andra föredrar Mörkveden på grund av att det verkligen knyter an till det fornsvenska *vidher*, skog. Det finns ju flera svenska skogsområden som slutar på just *-veden*: Tiveden, Finnveden, Risveden och Holaveden.

GEMENSAMT FÖR ALLA DE HÄR namngivna skogarna är att de en gång, precis som i germanernas område, utgjorde gräns mellan landskap och bygder. På grund av deras karghet bodde där mycket få människor. De var också svåra och inte sällan farliga att passera på grund av att där kunde finnas människor som stötts ut från samhället och som istället drog sig fram under mycket usla förhållanden. De historier om rövare som florerar är ofta överdrivna, men rymmer säkert också en god portion sanning.

Sådant här kan vara värt att tänka på när man på bara några minuter forsar fram genom de här en gång så svårforcerade skogarna. ■

Kolmårdsterrängen påminner utan tvekan om den i Tolkiens Mörkmården, eller Mörkveden som den numera heter.

Ödmården

De vidsträckta skogarna i norra Gästrikland och södra delarna av Hälsingland är kända under detta namn sedan urminnes tider. Färdvägen gick en bit innanför kusten där den idag välkända väggkrogen i Tönnebro kan räkna sina anor till tusentalet. Vid Tynnebroå, som platsen då hette, lär Hälsinglands apostel, den helige Stefan, ha stenats till döds sedan han enligt legenden gått allt för hårt fram i sitt kristnande.. Han begravdes i Norrala där det än idag finns ett litet gravkapell som bär hans namn. Namnet Ödmården kan etymologiskt tolkas som den *blockrika utskogen*, alltså en skog som låg bortom bebyggelsen.

Kolmården

Urbergshorsten Kolmården är den ostligaste delen av en förkastningslinje som sträcker sig ända till Vättern och vidare på dess andra sida i form av Tiveden. Här gick en gång gränsen mellan Götaland och Svealand och idag mellan landskapen Östergötland och Sörmland.

Kolmårdens natur är småskuren och på flera ställen mycket dramatisk med branta berg och långsmala sjöar däremellan. Färdvägen mellan Stockholm och landets södra delar passerade genom Kolmården. Otaliga sägner om dess farlighet florerar än idag och dess rykte som rövarskog är väl befäst.

Namnet Kolmården uttolkas vanligen som den mörka och blockrika skogen. För slättborna i norra Östergötland var det säkert ett naturligt namn på den skogklädda förkastningsbranten i norr som syntes miltals ifrån.

Mälarmården

Ett skogsområde mitt i Sörmland som sannolikt fått sitt namn efter den närbelägna Mälaren och den ofta storblokkiga terrängen. Namnets efterled, *-mården*, betyder just blockig, stenig på fornsvenska.

Liksom i Kolmården finns också här förkastningslinjer, men bredare och flackare än där. Naturen är småskuren med mängder av sjöar och myrmarker. Flera betydande åsar löper i nordväst-sydöstlig riktning genom Mälarmårdens charmiga marker.

Tiveden

En mycket tydlig gränsskog mellan landskapen Västergötland och Närke. Här gick också gränsen mellan de gamla rikena Götaland och Svealand. Det finns flera tolkningar till namnet Tiveden: Att det har ett ursprung i guden Tyr och alltså betyder Tyrs skog. Eller att det härrör ur det fornvästnordiska ordet *tívar*, gudar, och att det då betyder gudarnas skog. Tiveden var länge mycket gles befolkad. I början av 1600-talet nappade många finnar på den svenska statens erbjudanden om mark och skattefrihet. Det gjorde att befolkningen i vissa socknar kom att bli nästan helfinsk. Werner von Heidenstam, som bodde tvärs över Vättern, gjorde följande närmast perfekta beskrivning av Tiveden: Ett skogsrike som sträcker sig från Vättern två hela mil upp till Undens öde vatten och omfattar bortåt ett femtiotal små och stora sjöar och tjärnar.

Tylöskog

Ett småskuret och kuperat skogsområde som sträcker sig från Vättern i väster och utan någon fast gräns i öster går över i Kolmården. Tylöskog ligger huvudsakligen i Östergötland men når också in i Närke och har varit en del av gränsen mellan Götaland och Svealand. I dess västra delar finns Hällestads bergslag med anor från 1300-talet. Det var denna bergslag som försörjde det stora järnbruket i Finspång med malm.

Geologiskt hänger Tylöskog samman med

både Kolmården och Tiveden och utgör mellandelen av en enda lång förkastning.

Holaveden

Ett vidsträckt skogsområde beläget mellan sjöarna Vättern och Sommen i gränslandet mellan Östergötland och Småland. Namnet Holaveden finns dokumenterat år 1296 som *Holæuiö*. Dess förled, *Hol-*, det fornsvenska ordet för ihålig, ger tillsammans med efterleden *-uiö* (vidher), uttolkningen *den djupa skogen*. Den som idag färdas genom områdets inre delar på krokiga och backiga vägar förstår till fullo både namnets innebörd och att det var en gränsskog. Den mest betydande färdvägen, som också var Eriksgata, gick mellan Ödeshög och Huskvarna, alltså ungefär samma sträckning som dagens E4.

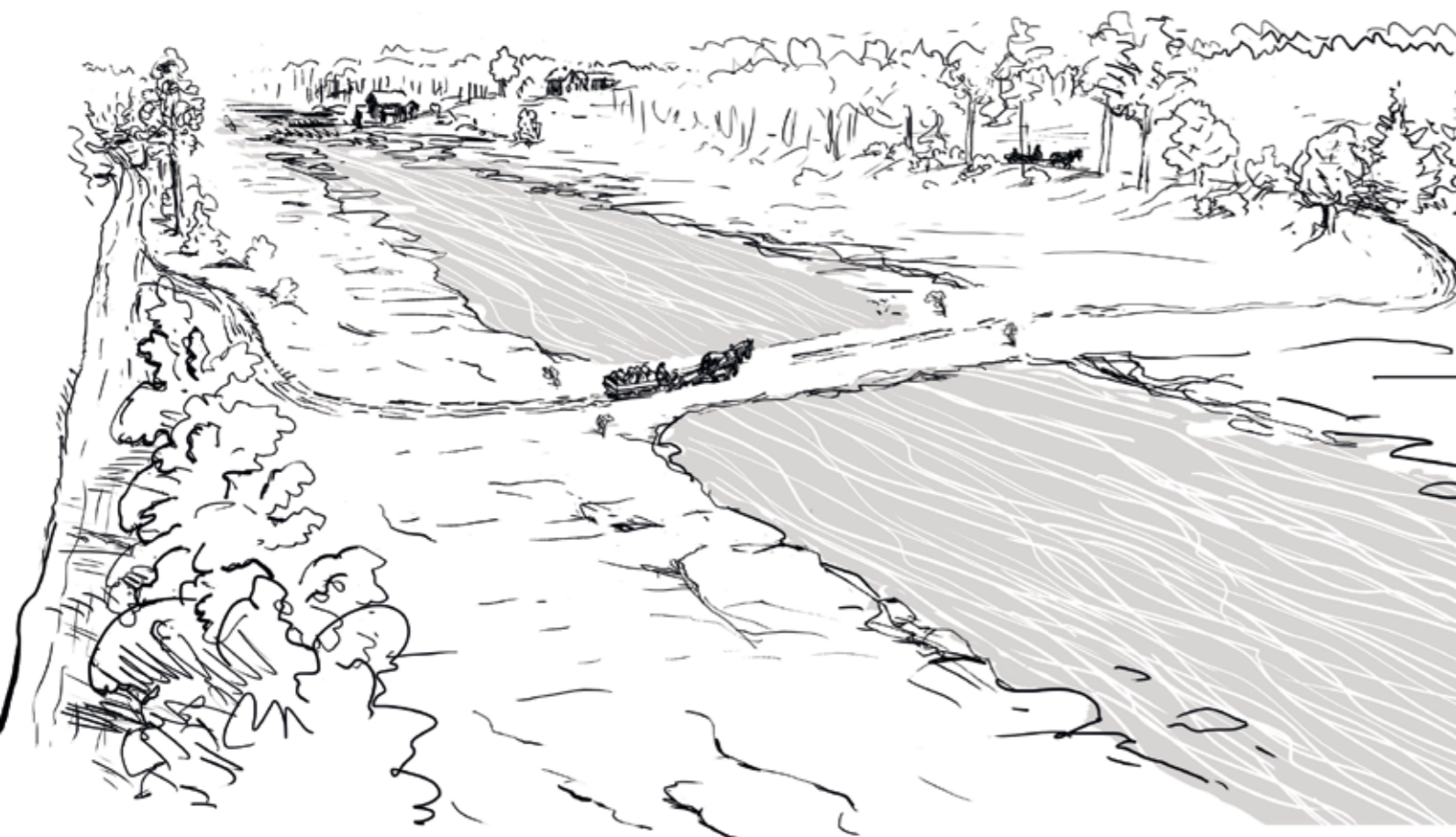
Finnveden

Ett av de ursprungliga tolv "små landen" som idag tillsammans utgör Småland. Finnveden ligger i sydväst, gränsande till det en gång danska Halland. Fortfarande finns många minnen och historier om slag mellan danskar och svenskar här, liksom också om plundringar.

Namnets förled *Finn-* kan syfta på ett forntida namn på kringströvande jägare och fiskare. Efterleden *-veden* har dock sannolikt här istället ett ursprung i ordet *hed*. I tidig medeltid skrevs namnet *Finnheiði*, det vill säga Finnheden, vilket mycket väl överensstämmer med topografin i området. Det var för övrigt i dessa trakter de omtalade skoglösa hedarna bredde ut sig vid 1900-talets början.

Risveden

Ett vidsträckt skogsområde mellan Göta älvs dalgång i väster och sjöarna Mjörn och Anten i öster. Namnet är dokumenterat sedan 1300-talet och skrevs då *Rishuidhär*. Området utgjorde en gång gräns mellan Sverige och Danmark och det finns otaliga berättelser och sägner om stridigheter mellan de bägge länderna. De avspeglar sig också i geografiska namn som Danskestallet och Jutamossen. En av medeltidens viktigaste färdvägar, den mellan Lödöse och Skara gick genom Risvedens norra delar och fortfarande går det att se spåren av denna gamla led i form av hålvägar på flera ställen. Namnets förled, *-Ris*, har idag ingen säker uttolkning.

Isbron i Vindelns

Att bygga isbroar är en sedan länge bortglömd konst.

Det är också föga känt hur vanliga sådana här tillfälliga broar en gång var i norra Sverige. Men klart är att de på många ställen högst avsevärt förkortade avstånden i landskapet.

TEXT LARS KLINGSTRÖM TECKNINGAR MAGNUS BARD

» EN ISBRO ÄR NÅGOT ANNAT än en isväg. Sådana var en gång mycket vanliga, och anläggs fortfarande här och var i norra Sverige. Är bara vintervädret stabilt, plogar och underhåller Vägverket isvägar till flera öar i Luleå skärgård.

Isbroar av den typ som välkände DN-tecknaren Magnus Bard, bördig från Vindelns, för några år sedan fick höra talas om är dock något helt annat.

VID ETT BESÖK I HEMTRAKTERNA fick han höra före detta fiskerikonstulenten Bertil Öhman berätta om den isbro som varje vinter byggdes i selet mellan Degerforsen och Renforsen i Vindelälven, utanför Vindelns. Det fick Magnus så intresserad att han tog reda på mer och gjorde en serie teckningar som beskriver hur bron utfördes. De sitter nu på en mässingsskylt invid älven till minne av en gången epok.

– Det är roligt att kommunen vill bevara minnet av de här broarna, säger Bertil Öhman, när Tidender ringer upp honom. Jag har själv varit med om att anlägga isbron här många gånger.

BERTIL HAR SIN GÅRD PÅ VÄSTRA SIDAN av Vindelälven, mitt emot samhället – och kvarnen en bit uppströms invid den mäktiga Degerforsen. Det var kvarnen som var skälet till att bron varje vinter byggdes.

– Den hade en betydligt viktigare funktion i samhället än vi idag kan föreställa oss. Där var full rulljans nästan hela året. Slädtrafiken var tät av folk från de många små hemmanen som skulle till kvarnen för att mala. Isbron förkortade vägen med flera kilometer för dem som kom norrifrån. Idag tycker man kanske inte att det är någon lång sträcka, men med häst och släde var det något annat.

Bygget började alltid på älvens västsida. I slutet av januari eller början februari brukade det ha bildats fast is längs bägge stränderna. Vattenföringen var då normalt den lägsta på året, bara omkring 20 kubikmeter per sekund. Och det är lågt i Vindelälven som om vårarna kan ryta med 1 800 kubikmeter vatten per sekund.

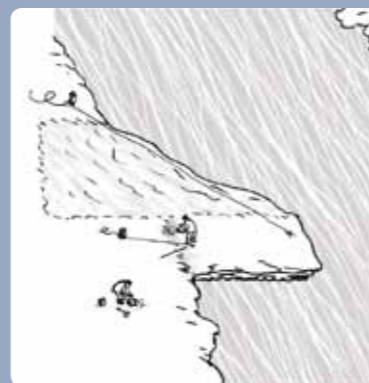
– Med timmersvansar började vi med att säga ut ett stort flak ur den landfasta isen. Sedan borrade vi hål och satte ner pålar som anhall. Med grova ståltrådar kunde vi sedan manövrera flaket på plats tvärs över strömfåran.

Därefter vidtog vattenbegjutning av skarven för att få flaket att frysa fast.

– Vi kunde inte använda pumpar i kylan, det var hinkar som gällde, minns Bertil. Under den tidens oftast stränga vintrar frös flaket snabbt fast. Sedan sågade vi ut fler flak. Ofta räckte det med tre för att nå över till andra sidan.

ISBRON GJORDE GOD TJÄNST långt in på våren. Det kalla vattnet höll den ”vid liv” även när solen börjat värma.

– När gång i början av 1950-talet byggdes den sista isbron, säger Bertil. Sedan det blivit vanligare med traktorer och bilar försvann behovet av en bro här. ■

Tvååker i Halland:

Här finns spåren av ett medeltida järnbruk i danska munkars regi

Exkursionen i Tvååker den 15 september samlade ett 35-tal deltagare. Under mycket sakkunnig ledning av Gert Magnusson från Riksantikvarieämbetet fick de ta del av ett stycke tämligen okänd skogshistoria. I det då danska Halland bedrev danska munkar både järnframställning och skogsbruk.

TEXT OCH BILD HANS-JÖRAN HILDINGSSON

» SKÅNELAND, det vill säga Skåne, Halland och Blekinge, var under medeltiden en viktig del av Danmark. Här fanns sådant som i stor utsträckning saknades på Jylland och öarna i övriga Danmark: strömmande vatten, skog och järnmalm i sjöar och myrar.

I Tvååker i Halland och i Göinge i norra Skåne har man i sen tid funnit betydande slaggvarpar som avslöjar att järnhanteringen en gång var betydande på dessa platser.

Detta gällde också skogsbruk som var ett viktigt näringsfång för bönder, munkar, biskopar och kungar. Den danske biskopen Absalon, som också grundade Köpenhamn, donerade år 1197 en skog, idag kallad Munkaskog, i Tvååker i mellersta Halland till Sorö kloster på Själland. Det var ett av cisterciensermunkarnas mest betydande kloster. I donationsbrevet nämnde Absalon vad munkarna kunde använda skogen till. Han nämnde järnhantering, byggnadstimmer samt att man kunde använda veden som bränsle för saltkokning. Han framhöll också värdet av att man i skogen kunde hålla ollonsvin.

Skogshistoriska Sällskapets exkursion i Tvååker leddes av Gert Magnusson, Riksantikvarieämbetet, som mycket sakkunnigt och engagerat berättade om verksamheter från den

tid då skogen var en nyckelfaktor för järnverksamheten. Här fanns bland annat en järnmölla, det vill säga, ett vattendrivet järnverk, det äldsta i skrift kända i Europa och ofta uppmärksammat i teknikhistorisk litteratur. Järnmöllan grävdes ut på 1990-talet. Rester av tre ugnar har påträffats. Resultaten visar entydigt att här har järn framställts ur rödjord och myrsmalm som därefter har bearbetats till smidbart järn. Det tyder på att klostret i Sorö var ett storföretag med många olika verksamhetsgrenar, men där järnhanteringen minskade. Det är en spännande historia om makt, företagande och en tidig modernisering av det medeltida nordiska samhället som döljer sig i skogarna vid Tvååker.

Troligen spelade det järn som framställdes i bland annat Tvååker en viktig roll för den omfattande kyrkobyggnationen under medeltiden, liksom också för städernas utbyggnad, framförallt för Köpenhamn.

Bland annat på grund av väg- och järnvägsutbyggnader i Skåne och Halland har bilden av den danska järnframställningen börjat framträda i en allt klarare dager. Fortfarande pågår utgrävningar som så småningom kan ge en än tydligare bild av denna tidigare ganska okända del av skogshistorien. ■

Skogshistoriska Sällskapet

c/o Bengt Stenerås
Tullportagatan 9
532 30 Skara

B

Skogshistoriska Sällskapet – det första kvartssekklet

Skogshistoriska Sällskapet instiftades den 16 februari 1990 och har i år kunnat fira sitt 25-års-jubileum genom att bland annat arrangera fler aktiviteter än något år tidigare. Ett kvitto på att intresset för skogshistoria ökar är det i år rekordstora antalet nya medlemmar som gjort att medlemslistan nu omfattar mer än 1 200 namn.

AV **LARS KLINGSTRÖM**

» **DET VAR KSLA, Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien**, som tog initiativ till att bilda Skogshistoriska Sällskapet. Skogsbranschen och företrädare för forskningen hejade på. Verksamheten startade med mål att sprida kunskaper om skogens historia och en uppmaning till medlemmarna att forska, skriva och berätta.

Och de har de verkligen gjort! Sedan starten har fler än 200 skogshistoriska artiklar publicerats i Sällskapets årsskrift. Tillsammans utgör de något av en skogshistorisk guldgruva och spänner över ett brett spektrum av ämnen – från vetenskapliga artiklar till personliga minnen. Dessutom har mer

än 150 exkursioner på skogshistoriskt intressanta platser genomförts runt om i landet samt närmare 50 Örtugar delats ut till amatörforskare och unga, lovande studenter som gjort skogshistoriska insatser. Till detta kommer ett 60-tal nummer av medlemstidningen Skogshistoriska Tidender.

Skogens roll i samhället är idag viktigare än någonsin, inte minst på grund av det allt varmare klimatet. Att då som Skogshistoriska Sällskapet arbetar för att ge perspektiv till dagens sätt att sköta skogen kan bidra till att minska de motsättningar som i mer än ett halvt sekel präglat relationerna mellan brukande- och bevarandebestånden i skogen. ■

Ge bort Skogshistoriska Sällskapet!

Ett medlemskap i Skogshistoriska Sällskapet är en trevlig nyårsgåva eller födelsedagspresent till någon du tycker om.

För 300 kronor erbjuder vi 4 nummer av tidningen Skogshistoriska Tidender, en årsskrift samt möjlighet att till reducerat pris delta i skogshistoriska exkursioner och andra arrangemang. Under 2016 kommer utbudet av aktiviteter att vara i nivå med årets som var rekordstort. I nästa nummer av Tidender och på vår nya hemsida kommer alla att presenteras.

Kontakta Skogshistoriska Sällskapets kassör Bengt Stenerås om du vill ge bort ett medlemskap för 2016 så kommer ett gåvobrev med posten. Om du hör av dig före den 31 januari så ingår också årets fyra nummer av Tidender samt årsskriften.

Bengt Stenerås, Tullportagatan 9, 532 30 Skara
0511-167 88, 0703-91 67 88, bengt.steneras@swipnet.se